

Kontrola Obywatelska Planów Gospodarki Niskoemisyjnej

PODSUMOWANIE WYNIKÓW I REKOMENDACJE dla gminy miejskiej Tczew

12 grudnia 2016 r.

WPROWADZENIE

Poniższe podsumowanie zostało opracowane na podstawie kontroli przeprowadzonej przy wykorzystaniu Narzędzia Kontroli Obywatelskiej Planów Gospodarki Niskoemisyjnej, dostępnego na stronie <http://www.pkeom.pl/pgn>, przygotowanego w ramach projektu „Kontrola obywatelska nad wdrażaniem polityki niskoemisyjnej”.

Projekt ma umożliwić obywatelom ocenę – bez potrzeby sięgania po opinie specjalistów – czy PGN w ich gminie został właściwie przygotowany i odpowiada ich potrzebom oraz potrzebom gminy. Zastosowanie Narzędzia Kontroli Obywatelskiej (NKO) pozwoli zwiększyć szanse na efektywną transformację w kierunku gospodarki niskoemisyjnej na poziomie lokalnym oraz na lepszą komunikację i współpracę między mieszkańcami a Urzędem Gminy NKO pełni jednocześnie rolę edukacyjną.

Projekt realizują Polski Klub Ekologiczny Okręg Mazowiecki (lider) oraz Instytut na rzecz Ekorozwoju i norweska organizacja Framtiden i våre hender (partnerzy), w ramach programu Obywatele dla Demokracji, prowadzonego przez Fundację im. Stefana Batorego we współpracy z Polską Fundacją Dzieci i Młodzieży, finansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego (tzw. Funduszy EOG).

PODSUMOWANIE WYNIKÓW KONTROLI

UDZIAŁ SPOŁECZEŃSTWA W TWORZENIU PGN

A. Informowanie:

Urząd Miasta dość szeroko informował o przystąpieniu do opracowywania PGN m.in. przez stronę internetową i lokalne media, w tym w telewizję kablową Tetka. Komunikatom towarzyszyły wyjaśnienia celu PGN, zachęcanie do wypełniania ankiet inwentaryzacyjnych oraz działania edukacyjne skierowane do mieszkańców. Zabrakło bardziej aktywnych form edukacji, warsztatów, dni otwartych, itp.

Projekt realizowany jest w ramach programu Obywatele dla Demokracji, finansowanego z Funduszy EOG

B. Angażowanie społeczeństwa:

Pozytywnie należy ocenić zbieranie wśród mieszkańców danych dotyczących zużycia energii i emisji CO₂ na potrzeby PGN oraz wyjaśnienie, czemu służy badanie ankietowe w lokalnych mediach. W sposób niewystarczający angażowano mieszkańców w ustalanie kierunków działań i inwestycji PGN. Urząd nie zapewnił okazji do dialogu w formie spotkań, debat.

C. Konsultacje społeczne projektu PGN:

Urząd Miasta ograniczył proces konsultacji do niezbędnego minimum. Nie informowano o nich zbyt szeroko. Nie udało się potwierdzić dostępności konsultowanych dokumentów w wersji elektronicznej. W obwieszczeniu dotyczącym konsultacji jest tylko informacja o wyłożeniu projektu do wglądu w Urzędzie, wraz z Prognozą oddziaływania na środowisko. Nie angażowano również mieszkańców w cały proces. Na tym etapie nie zapewniono warunków do dialogu. W połączeniu z niskim poziomem zainteresowania społeczeństwa tą tematyką oznaczało to konsekwencje w postaci braku uwag do projektu PGN.

POZIOM ZAANGAŻOWANIA WŁADZ I URZĘDU GMINY W PROCES OPRACOWANIA PGN:

Decyzję o przystąpieniu do opracowania PGN podjęto w Urzędzie, bez konsultacji i dyskusji z Radą Miasta. Tworzenie Planu zlecono ekspertom zewnętrznym, ale w Urzędzie wyznaczono osoby do koordynowania prac. Przed przyjęciem Plan był opiniowany przez Komisję Polityki Gospodarczej. Na posiedzeniu Rady Miejskiej projekt przyjęto bez dyskusji i bez uwag.

UDZIAŁ SPOŁECZEŃSTWA WE WDRAŻANIU, MONITORINGU I EWALUACJI REALIZACJI PGN

A. Społeczeństwo w gospodarce niskoemisyjnej na poziomie lokalnym:

W treści Planu nie ma informacji o roli społeczeństwa w jego tworzeniu. Natomiast we wdrażaniu PGN zaplanowano rolę dla lokalnej społeczności. Udział mieszkańców przewiduje się w działaniach edukacyjnych, które przyczynią się do zmiany ich postaw na prośrodowiskowe oraz zagwarantują osiągnięcie celów zawartych w PGN.

B. Monitoring i ewaluacja:

W PGN opisano sposób monitoringu i ewaluacji zaplanowanych działań, choć rezultaty mają być określone dopiero pod koniec wdrażania Planu. Brakuje przeglądów na różnych etapach implementacji Planu, co uniemożliwia podjęcie ewentualnych działań naprawczych w przypadku, gdy efekty realizacji PGN będą odbiegać od oczekiwań. W procesie oceny nie określono roli społeczeństwa (np. poprzez udział w ciałach kontrolnych). Pozytywnie należy ocenić założenie upubliczniania raportów z monitoringu i ewaluacji PGN.

PGN – LOGIKA INTERWENCJI:

Projekt realizowany jest w ramach programu Obywatele dla Demokracji, finansowanego z Funduszy EOG

Cele strategiczne i szczegółowe są dość ogólnie sformułowane. Na poziomie działań opisano oczekiwane efekty i podano ich docelowe wartości w zakresie oszczędności energii (MWh/rok), wytwarzania energii odnawialnej (MWh/rok) i redukcji emisji CO₂ (Mg/rok). Określono też wskaźniki szczegółowe dla każdego działania, ale bez podania ich wartości docelowych do osiągnięcia w określonym czasie i „alarmowych”, oznaczających konieczność podjęcia działań naprawczych. Nie wszystkie zidentyfikowane w analizie SWOT problemy znalazły odzwierciedlenie w celach i przypisanych im zadaniach w PGN np. mały udział zieleni w przestrzeni miasta; zagrożenie zjawiskiem niekontrolowanej suburbanizacji. Dokument zawiera jednak zadania pozwalające na osiągnięcie założonych celów.

PGN – ADEKWATNOŚĆ DZIAŁAŃ PLANOWANYCH W PGN:

W treści dokumentu przedstawiono mierzalne cele redukcji emisji CO₂, ale jedynie jako podsumowanie efektów planowanych działań, nie zostały określone wprost jako cel Planu. PGN są cele i działania do nich prowadzące dla efektywności energetycznej, w tym w przedsiębiorstwach zlokalizowanych na terenie gminy. Założone wskaźniki osiągania celu z zakresie rozwoju OZE należy uznać za mało ambitne. Dotyczą bowiem jednej inwestycji. Cele i działania w zakresie edukacji zostały sformułowane zbyt zwięźle i zdawkowo. Co należy ocenić negatywnie nie przedstawiono celów i działań w zakresie emisji zanieczyszczeń powietrza z transportu. Na potrzeby PGN nie wykonano zresztą inwentaryzacji emisji dla innych zanieczyszczeń powietrza niż CO₂.

WNIOSKI OGÓLNE:

PGN Miasta Tczew to dokument dobrej jakości, niestety stworzony w modelu nieprzewidującym dużego zaangażowanie społeczeństwa. Brakuje w nim celów i działań związanych z redukcją emisji innych zanieczyszczeń powietrza niż gazy cieplarniane, w tym ograniczenia emisji z transportu. Cele i działania w zakresie rozwoju OZE są mało ambitne. Nie przewidziano roli obywateli w procesie monitoringu i ewaluacji PGN, a sam proces oceny wdrażania Planu został zdefiniowany w sposób uniemożliwiający podjęcie ewentualnych kroków naprawczych, gdyby realizacja założeń dokumentu nie przebiegała zgodnie z oczekiwaniami.. W PGN zabrakło celów i działań adekwatnych do zidentyfikowanych problemów: mały udział zieleni w przestrzeni miasta oraz zagrożenie zjawiskiem niekontrolowanej suburbanizacji.

REKOMENDACJE

1. Należy zaktualizować PGN w zakresie celów, działań i wskaźników odnoszących się do redukcji innych zanieczyszczeń powietrza niż gazy cieplarniane (w tym z transportu).
2. Należy zaktualizować PGN w zakresie celów, działań i wskaźników odnoszących się do rozwoju OZE.
3. Należy zaktualizować PGN w zakresie celów, działań, wskaźników odnoszących się do planowania

przestrzennego (działania systemowe adekwatne do wyników analizy SWOT – dotyczące małego udziału zieleni w przestrzeni miasta i zagrożenia niekontrolowaną suburbanizacją).

4. Należy uzupełnić PGN o dokładną instrukcję monitorowania i ewaluacji Planu. Aktualny kształt przypomina raczej raportowanie. Określić harmonogram, docelowe wartości wskaźników, jakie mają zostać osiągnięte na poszczególnych etapach wdrażania Planu, działania naprawcze, które należy zrealizować w przypadku, gdy poziom tych wskaźników będzie odbiegał od oczekiwanego.

5. Proces monitoringu i ewaluacji powinien być transparentny i uspołeczniony (angażowanie społeczeństwa, zapewnienie mechanizmu społecznej kontroli, działania edukacyjne).

6. System informowania społeczeństwa o przedsięwzięciach podejmowanych przez Urząd Miasta Tczew należy rozszerzyć o udostępnianie dokumentów w wersji elektronicznej, zawiadamianie o postępach prac w trakcie procesu tworzenia dokumentów strategicznych. Informowanie można uzupełnić o elementy angażujące społeczeństwo w cały proces takie jak: aktywność w mediach, tworzenie mobilnych punktów informacyjnych, organizowanie spotkań, debat, wystuchań. Należy w większym stopniu wykorzystywać stronę internetową Urzędu i wdrożyć dobrą praktykę w zakresie edukowania mieszkańców, co w efekcie może zmienić ich codzienne postawy na prośrodowiskowe. Dzięki takiemu modelowi podejmowania decyzji będą realizowane rozwiązania optymalne i akceptowalne społecznie.

7. W przyszłości decyzje o przystąpieniu do opracowywania dokumentów strategicznych (strategii, planów i programów) powinny być podejmowane wspólnie z Radą Miasta. Ważne jest również, by urzędnicy byli zaangażowani w tworzenie dokumentu, a nie tylko w nadzór nad całym procesem.